
Prikaz

Prihvaćeno 10.04.1997.

Ivo Škarić
Filozofski fakultet, Zagreb

DAMIR HORGA: OBRADA FONETSKIH OBAVIJESTI

U sklopu svoje Znanstvene biblioteke Hrvatsko je filološko društvo pod brojem 26 objavilo 1996. godine knjigu Damira Horge OBRADA FONETSKIH OBAVIJESTI (343 str.). Urednici su knjige Vinko Brešić i Stjepan Damjanović, a recenzenti Behlul Brestovci i Ivo Škarić.

Knjiga je u cijelosti fonetska, od naslova do posljednje rečenice u kojoj se još završno govori o povezanosti artikulacije i percepcije govora. Knjiga je i na točan način fonetska jer je sve u njoj o govoru. Ona je sretan i moguć spoj i sklad znanstvenoga teksta i popularnoga. U njoj je važno i izlaganje autorovih istraživanja i prepričavanje drugih istraživanja. Ona je originalno djelo i kompilacija drugih djela. Autor iznosi nizove pokusa zajedno sa zamislama od kojih su potekli i skupa sa skrivenim "prostorom" koji izračunati podaci iscrtavaju, a sve to na posve jednostavan i privlačan način. Sve pojavno u govoru Horga opisuje samo zato da bi se ugledalo ono skriveno ispod vidljivog ledenog brijega - skriveno a veće, važnije i tajnovitije. Ali, ni samo pojavno ne opisuje u njegovu raspršenom stanju čekajući da naiđe ono nešto znakovitije, nego pojavno stjerava u mreže pokusa iz kojih onda ne može pobjeći bez iskaza o dubinama.

Nealegoričnim riječima rečeno ovo je knjiga iz neurofonetike i psihofonetike. Neurofonetsko stajalište gleda govor usađen u nervni organitet, promatra gdje ga ima, kako je smješten, kako su mu povezani dijelovi i kako to funkcionira. Psihofonetsko stajalište promatra govor kao zakonito ponašanje za koje se uzima da proizlazi na neki način iz rada živčanog ustroja, rada koji se ne može pratiti, ali mu je pojavno ponašanje uhvatljivo. S ta dva zrenja zagledava Horga u govor, pogotovo pomno u smjerovima gdje je govor najzakučastiji. Zaokuplja ga tako teško dokučiva invarijantnost u govornih signala, suočava se s dilemom o autonomnosti ili neautonomnosti govora u psihoneurološkom bitku, ispituje adaptacijske mehanizme i s time u vezi sustave nadzora i povratnih sprega. Mnogo toga u neurološkom gledanju ovdje zakriljuje pitanje dominantnosti, hemisferalnosti u smještanju pojedinih dijelova govora, a ne mogu se zaobići niti modeli proizvodnje i percepcije govora, događanja na raznim razinama (psihološkim i neurološkim) pri procesiranju govora. Ipak, od svega drugoga najvažniji je u ovoj knjizi problem utjecaja ili neutjecaja percepcije govora na produkciju i produkcije na percepciju.

Psihofonetska i neurofonetska su istraživanja u središtu pozornosti svjetskih istraživača govora, pa Horgino produbljivanje tog područja upućuje naše istraživače u taj smjer, predočuje im sve što je otkriveno i uvlači ih u otvorene probleme koji u posljednjem desetljeću zaokupljaju najveće istraživačke snage u svijetu. To naše uviranje ovom knjigom u svjetske tokove samo je po sebi dostatan prinos znanosti. Međutim, ova knjiga donosi i drugi - jedno opsežno originalno autorovo istraživanje. To je istraživanje u metodološkom pogledu usporedivo s najboljima koja se u svijetu izvode, a dobiveni rezultati dograđuju one spoznaje koje se polako stječu o tananim i nevidljivim unutarnjim procesima koji upravljaju manifestnim govorom. Iz brojnih mjernih podataka prikupljenih na velikom broju ispitanika, prikladnim instrumentarijem i

prikladnim računskim metodama sređivanja podataka autor dolazi do novih čvrstih spoznaja, suzdržavajući se pri tome od preširokih generalizacija i zaključivanja o čemu nema dovoljno dokaza. Ta se istraživanja u prvom redu odnose na provjere hipoteze o vezama između percepcije i proizvodnje govora u cijelosti i u pojedinostima.

Knjiga ima zanimljivu dvodjelnu kompoziciju. Prvi i nešto opširniji dio pregled je recentnih psihoneuralnih istraživanja govora, a drugi dio iznosi autorova originalna istraživanja. Takva kompozicija nije uobičajena, ali ovdje ima svoje dobro opravdanje. Uloga je dužeg uvodnog dijela obavijestiti čitatelja na sustavan i za praćenje lak način o pitanjima i o istraživanjima koja se inače s velikim trudom moraju skupljati po novijim knjigama i brojnim časopisima. Nadalje, taj uvod namjerava označiti širinu područja, otvoriti sva važnija pitanja te istraživački problem posaditi u što širi kontekst. Širok uvodni dio ima, dakle, ulogu i da popularizira neurofonetiku i psihofonetiku, ali i da drugima bude priručnikom, udžbenikom čak. Zato će Horginu knjigu **Obrada fonetskih obavijesti** rado i s velikim zanimanjem čitati i oni kojima proučavanje govora i nije temeljna struka, jer će iz nje dobivati popunu svoje opće naobrazbe kakva je potrebna suvremenom obrazovanom čovjeku. Fonetičarima, defektolozima, pa i psiholozima i psihijatrima ova knjiga može biti vrlo potrebnim priručnikom, doista pri ruci, a studentima fonetike, defektologije, psihologije i specijalizantima neurologije može poslužiti kao dobar udžbenik. Svim čitateljima *Govora* dajem to na znanje i preporučujem im da, nakon što sami pročitaju Horginu knjigu, svoje dojmove prenesu i drugima, koji će, uvjeren sam, i ti potonji postati zadovoljni čitatelji. Poželimo ovoj knjizi sretan i trajan život fonetskoj znanosti na korist, a zagrebačkim fonetičarima na čast!